

VŠEOBECNÉ OTÁZKY DANÍ A POPLATKOV

© Prof. Vladimír Babčák

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie

1. VEREJNÉ PRÍJMY – PODSTATA A ČLENENIE
2. PODSTATA A FUNKCIE DANÍ A POPLATKOV
3. DAŇOVÁ SÚSTAVA A DAŇOVÝ SYSTÉM
4. POPLATKOVÁ SÚSTAVA A POPLATKOVÝ SYSTÉM
5. PRINCÍPY ZDAŇOVANIA (DAŇOVÉ ZÁSADY)

1. VEREJNÉ PRÍJMY – PODSTATA A ČLENENIE

Podstata verejných príjmov:

1. príjem verejnoprávneho subjektu (štát, obec, VÚC, iný verejnoprávny subjekt)
2. príjem v peňažnej forme
3. príjem spojený s tvorbou, rozdelením a použitím peňažného fondu.

Členenie verejných príjmov:

- daňové a nedaňové príjmy (základné členenie)
- členenie podľa viacerých kritérií (1/ **subjekt**, 2/ **návratnosť** / **nenávratnosť**, 3/ **ekonomická a právna podstata**, 4/ **titul pre ich ukladanie**).

Najvýznamnejšie miesto medzi verejnými príjmami zaujímajú:

a

 dane

 poplatky

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie

Predchodcovia dnešných daní / poplatkov :

- ❑ **Domény** (prvý zdroj príjmov) ➡ príjmy získané z hospodárenia na panovníkovom majetku, t.j. poľnohospodárske a lesné pozemky)
- ❑ **Regály** (väčšie a menšie regálne práva)
- ❑ **Akcízy** (vyvinuli sa z regálov. Vyberali sa buď ako tzv. *daň z predaja* (forma spotrebnej dane) alebo ako *daň z právneho prevodu tovaru* (forma obchodnej dane))
- ❑ **Kontribúcie** (v stredoveku išlo o priame dane, ktoré sa platili z hlavy, z majetku alebo z hrubého výnosu).

2. PODSTATA A FUNKCIE DANÍ A POPLATKOV

DAŇ : jeden z najvýznamnejších spoločenských fenoménov.

Daň má najmä:

- ❖ *finančno-ekonomickú podstatu a*
- ❖ *právnú podstatu.*

Daň : *peňažná platba (plnenie) nenávratného charakteru, ktorá je ukladaná zákonom alebo na základe zákona za účelom úhrady štátnych alebo iných verejných potrieb, a to spravidla vo vopred ustanovenej výške a lehote splatnosti.*

Pojmové znaky dane:

1. daň je **peňažná platba**, resp. **peňažné plnenie**;
2. daň je platba **nenávratného charakteru** (subjekt daňovej povinnosti si za platbu dane nemôže nárokovať žiadnu priamu protislužbu, žiadne konkrétne plnenie zo strany štátu, resp. územnej samosprávy);
3. daň je platba **neekvivalentného charakteru**;
4. daň je platba **ukladaná zákonom alebo na základe zákona**;
5. daň je **určená na úhradu štátnych alebo iných verejných potrieb**;
6. v zákone je **vopred ustanovená výška dane (právna istota)**;
7. zákon **vopred ustanovuje lehoty splatnosti daní**.

Daň je platba

- v zásade **pravidelne sa opakujúca** a
- **jednostranne ukladaná** štátom alebo orgánom územnej samosprávy.

V teorii sa prezentuje aj chápanie dane:

- v **statickom** a
- v **dynamickom** poňatí.

POPLATOK :

peňažná platba (peňažné plnenie) ukladaná zákonom alebo na základe zákona, ktorá je vyberaná za určitú činnosť štátnych a iných verejnoprávných subjektov vykonávanú z podnetu, príp. v záujme poplatníka, vo vopred ustanovených lehotách a spravidla aj vo vopred ustanovenej / určenej výške.

Poplatky predstavujú čiastočný ekvivalent činnosti štátneho orgánu alebo iného verejno-právneho subjektu. Vzhľadom na to sa niekedy považujú aj za *cenu za poskytnutú verejnú službu.*

Pojmové znaky poplatku:

1. **peňažná platba** podobná dani (naturálne poplatky v DP nepoznáme);
2. poplatok *ukladá štát **zákonom** alebo obec (príp. iný verejnoprávny subjekt) **na základe zákona***;
3. platenie poplatku je spojené spravidla s **činnosťou** orgánu štátu, obce alebo iného verejnoprávneho subjektu, ktorá je vyvolaná na podnet alebo v záujme poplatníka;
4. *platenie poplatku sa uskutočňuje vo **vopred ustanovených lehotách***;
5. výška poplatku je spravidla **vopred ustanovená** priamo v zákone, príp. o nej rozhodne priamo verejnoprávny subjekt, avšak v súlade so zákonom.

Spoločné znaky daní a poplatkov :

- **záväznosť**, resp. **povinnosť platenia** daní i poplatkov do príslušných rozpočtov alebo mimorozpočtových fondov;
- **jednostrannosť ich ukladania** zo strany štátu alebo iného verejnoprávneho subjektu. Ich platenie teda nie je založené na zmluvnom princípe;
- **adresnosť určenia** daní i poplatkov do rozpočtu alebo fondu;
- **výber** daní i poplatkov **na základe** zákonom **ustanovenej formy i procedurálne upraveného postupu** pri ich výbere;
- možnosť použiť **štátne prinútenie** pri ich výbere;
- **kontrola výberu** uskutočňovaná príslušnými kontrolnými orgánmi.

Rozdiely medzi daňami a poplatkami :

- ❖ ***reciprocita týchto platieb***. Poplatky rešpektujú požiadavku ***priamej reciprocity***, pričom sú istým ekvivalentom činnosti štátneho orgánu alebo iného verejnoprávneho subjektu. Vzťahy, na ktorých sú založené, sú ***čiastočne návratné*** a teda čiastočne ***ekvivalentné***. Dane charakterizuje ich ***nenávratnosť*** a teda aj ***neekvivalentnosť***;
- ❖ ***pravidelnosť ich vyberania a platenia***. Dane patria v zásade medzi pravidelne sa opakujúce platby. Poplatky majú skôr charakter jednorazových platieb. Týka sa to v prvom rade správnych a súdnych poplatkov, tiež miestneho poplatku za rozvoj;

- ❖ ***význam platieb.*** Dane sú základným zdrojom rozpočtových príjmov, poplatky predstavujú skôr doplnkový, subsidiárny zdroj príjmov;
- ❖ ***cieľ.*** Cieľom daní je uspokojenie verejných potrieb štátu alebo obcí. Poplatky uspokojujú iba časť potrieb subjektov, ktoré uskutočňujú úkony alebo konanie, podliehajúce poplatku;
- ❖ ***podmienky, za ktorých sa ukladajú a vyberajú.*** Dane predstavujú platby vyberané bez akýchkoľvek podmienok. Poplatky sa vyberajú ako čiastočná odplata za poskytované služby;
- ❖ ***orgány, ktoré ich ukladajú a vyberajú;***
- ❖ ***uplatňovanie príslušných právnych predpisov pri ukladaní a vyberaní daní a poplatkov.***

Funkcie daní a poplatkov :

- fiskálna,*
- alokačná,*
- kontrolná a*
- regulačná (regulatívna).*

3. DAŇOVÁ SÚSTAVA A DAŇOVÝ SYSTÉM

Daňová sústava : užší pojem než *daňový systém*.

Daňová sústava → sústava daní, ktoré sa v danom štáte zavádzajú, ukladajú a vyberajú.

Daňový monizmus a daňový pluralizmus.

Základné faktory podmieňujúce členitosť daňovej sústavy :

- ✓ *veľkosť územia štátu,*
- ✓ *štátoprávne usporiadanie a*
- ✓ *forma a intenzita zapojenia štátu do medzinárodných integračných procesov.*

Daňový systém zahŕňa :

- daňovú sústavu (sústavu daní),
- právne a organizačne usporiadaný systém orgánov, ktoré zabezpečujú výkon správy daní a ďalšie súvisiace činnosti,
- systém nástrojov, metód a pracovných postupov, ktoré uvedené orgány uplatňujú vo vzťahu k daňovým subjektom, prípadne k iným osobám.

Dlhodobé faktory formovania daňového systému: demografické, technologické a ekologické zmeny.

Krátkodobé faktory: zmena politického vnímania niektorých funkcií daní a verejných financií vôbec ako dôsledok volebných výsledkov

Kritéria členenia daní:

- forma ich realizácie* (dane **peňažné** a **naturálne**);
- spôsob určenia daňového základu* (dane **osobné** a **reálne**);
- spôsob určenia výšky dane* (dane **hodnotové** a **špecifické**);
- predmet dane* (dane **majtkové**, **dôchodkové**, **výnosové** a **zo spotreby**, resp. **spotrebné**);
- ciele, ktoré dane sledujú* (dane **fiskálne**, **evidenčné** a **poriadkové**);
- spôsob zdaňovania* (dane **priame** a **nepriame**);
- postavenie v daňovej sústave* (dane **všeobecné**, **doplnkové** a **kontrolné**);

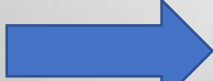

- ❑ *oprávnený subjekt dane* (dane **miestne, regionálne, štátne a nadnárodné**);
- ❑ *povinný subjekt dane* (dane **platené fyzickými osobami a platené právnickými osobami**);
- ❑ *pravidelnosť ich platenia* (dane **jednorazové a opakujúce sa**). Istou obdobou tohto kritéria je členenie daní na **riadne a mimoriadne** v závislosti na tom, či sú ustanovované ako stále bremeno (riadne dane) alebo ako jednorazové bremeno (mimoriadne dane);
- ❑ *daňové sadzby* [dane určené **percentuálne, pevnou sumou a rozdielovou daňovou sadzbou** (uplatňovala sa pri dani z obratu)];
- ❑ *účelovosť daní* (dane **neúčelové a účelové**). V súčasnosti sú všetky dane na Slovensku neúčelové;

- ❑ *stupeň záväznosti ich ukladania (dane **obligatórne** a **fakultatívne**);*
- ❑ *spôsob vyrubenia a vyberania (výberu) dane (1/ dane **vyrubené podaním daňového priznania**, 2/ **vyberané zrážkou bez vyrubenia**, 3/ **vyrubené rozhodnutím správcu dane**, 4/ **vyrubené zaplatením dane**, pri ktorej nie je povinnosť podať daňové priznanie);*
- ❑ *zdaňovacie obdobie, ku ktorému sa viaže daňová povinnosť (dane **vyrubované na zdaňovacie obdobie** a **vyrubované za zdaňovacie obdobie**).*

Legislatívny rámec pre daňovú sústavu na Slovensku tak, ako ju s istými modifikáciami poznáme dnes, predstavoval zákon o sústave daní (z. č. 212/1992 Zb.) akási „daňová ústava“.

Súčasná daňová sústava na Slovensku :

1) DPH,

2) spotrebné dane, a to:

- *daň z minerálneho oleja,*
- *daň z alkoholických nápojov,*
- *daň z tabakových výrobkov,*
- *daň z elektriny,*
- *daň z uhlia,*
- *daň zo zemného plynu,*

3) daň z poistenia,

4) daň z príjmov, a to:

- *daň (z príjmov) fyzickej osoby,*
- *daň (z príjmov) právnickej osoby,*

5) daň z motorových vozidiel,

6) miestne dane, a to:

- *daň z nehnuteľností,*
- *daň za psa,*
- *daň za užívanie verejného priestranstva,*
- *daň za ubytovanie,*
- *daň za predajné automaty,*
- *daň za nevýherné hracie prístroje,*
- *daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta,*
- *daň za jadrové zariadenie.*

4. POPLATKOVÁ SÚSTAVA A POPLATKOVÝ SYSTÉM

Poplatková sústava na Slovensku vychádza, v súlade s čl.59 ods.1 Ústavy SR, z rozlišovania poplatkov na **štátne** a **miestne**.
Daný právny stav je v rozpore s týmto ústavným článkom.

Pod **poplatkový systém** možno zaradiť:

1. poplatkovú sústavu (sústavu poplatkov);
2. právne a organizačne usporiadaný systém orgánov, ktoré zabezpečujú ukladanie, vyberanie a vymáhanie poplatkov a ďalšie súvisiace činnosti;
3. systém nástrojov, metód a pracovných postupov, ktoré tieto orgány a inštitúcie uplatňujú vo vzťahu k subjektom poplatkovej povinnosti, prípadne k ďalším osobám.

Poplatky možno členiť najmä z týchto hľadísk:

- ❖ podľa *stupňa záväznosti ich ukladania (obligatórne a fakultatívne)*;
- ❖ podľa *subjektu, ktorého sú príjmovým zdrojom (poplatky štátne, miestne, verejnoprávných inštitúcií a iné)*;
- ❖ podľa *subjektu poplatkovej povinnosti (poplatky platené fyzickými osobami a platené právnickými osobami)*;
- ❖ podľa *funkcií, ktoré poplatky plnia (1/ poplatky na úhradu časti nákladov konania, 2/ represívne a 3/ fiskálne)*;
- ❖ podľa *predmetu poplatku [za úkony, resp. úkonové (ak je predmetom poplatku spoplatnený úkon) a prevodné (ak je predmetom poplatku prevod alebo prechod majetku)*;

- ❖ podľa spôsobu určenia základu poplatku (poplatky **ustanovené pevnou sumou a ustanovené percentuálnou sadzbou**);
- ❖ podľa pravidelnosti ich platenia [poplatky **jednorazové** (napr. správne poplatky, súdne poplatky, miestny poplatok za rozvoj a pod.) a **opakujúce sa** (napr. miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady)];
- ❖ podľa formy a spôsobu platenia (1/ poplatky platené **bezhotovostným prevodom z účtu**, 2/ platené **v hotovosti** do pokladnice príslušného orgánu, 3/ platené **platobnou kartou**, príp. inými modernými spôsobmi platenia. V nedávnej minulosti to bolo aj platenie **kolgovými známkami**).

5. PRINCÍPY ZDAŇOVANIA (DAŇOVÉ ZÁSADY)

Moderný a funkčný daňový systém (najmä vo vzťahu k daňovej sústave) musí implementovať predovšetkým tieto princípy:

1. princíp daňovej spravodlivosti;
2. princíp vylúčenia dvojitého zdanenia;
3. princíp neutrality zdaňovania;
4. princíp jednoduchosti a jednoznačnosti zdaňovania;
5. princíp účinnosti (efektívnosti) zdaňovania.

Ďakujem za pozornosť

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie